

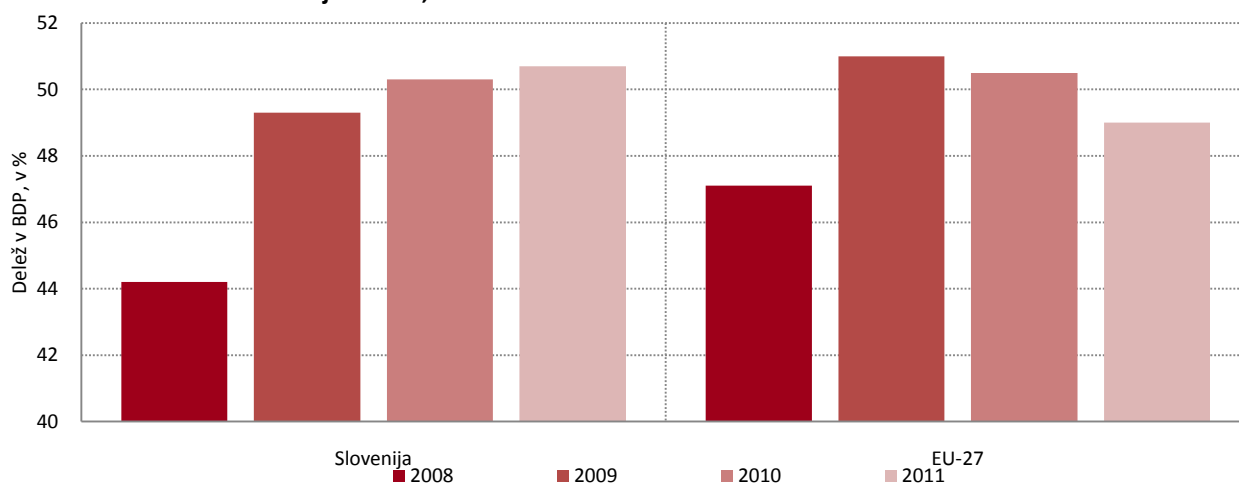
PRILAGAJANJE IZDATKOV SEKTORJA DRŽAVA V ČASU KRIZE

POVZETEK: Slovenija je, podobno kot večina držav EU, v začetnem obdobju krize povečala izdatke sektorja država. Za razliko od večine drugih članic pa v zadnjih dveh letih, ob sicer počasnejšem okrevanju BDP, v Sloveniji ni prišlo do njihovega ponovnega zmanjševanja (glede na BDP). Prilagajanje izdatkov v zadnjih letih precej odstopa od večine držav EU predvsem pri izdatkih za socialna nadomestila, delovanje sektorja država (sredstva za zaposlene in vmesna potrošnja) in kapitalske transferje. Počasnejša konsolidacija javnih financ v Sloveniji glede na večino držav EU je zato povezana s poznimi in relativno blagimi ukrepi za racionalizacijo delovanja sektorja država (nekatero članice so namreč izdatke za delovanje sektorja država zajezile ali celo znižale že v letu 2009, v večini držav pa so se ukrepi na tem področju sprejemali v obdobju 2010–2011), odsotnostjo sprememb v sistemih socialne zaščite v obdobju 2008–2011 (zlasti pokojninske reforme), dokapitalizacijo NLB in nekaterimi drugimi kapitalskimi transferji v podjetja v pretežno državni lasti.¹

1. Izdatki sektorja država

V letu 2008 so izdatki sektorja država,² izraženi v deležu BDP, v Sloveniji znašali 44,2 % in so bili pod povprečjem EU, ki je v tem letu znašalo 47,1 %. Do leta 2011 se je stanje spremenilo: v Sloveniji so bili s 50,7 % BDP ti izdatki na višji ravni kot v povprečju EU (49,0 % BDP).

Slika 1: Delež izdatkov sektorja država, v % BDP

Vir: Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates.

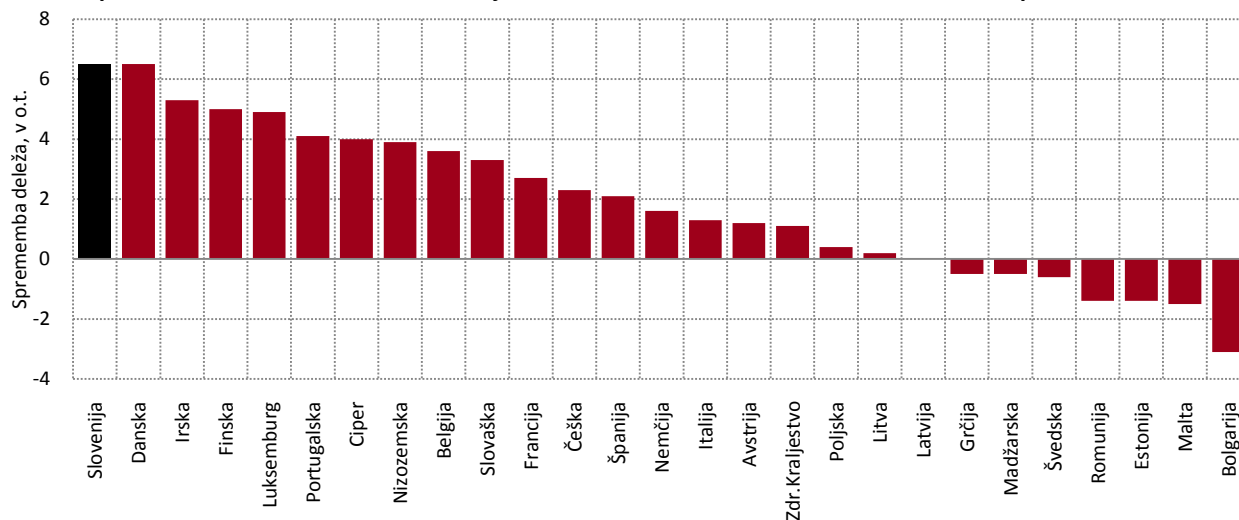
Leta 2009 so se izdatki sektorja država v povprečju EU močno povečali, saj so države na ta način blažile učinke gospodarske krize. Na povečanje deleža pa je vplival tudi padec bruto domačega proizvoda. V Sloveniji se je delež izdatkov v letu 2009 povečal za 5,1 o. t. BDP, v povprečju EU-27 pa za 4,0 o. t. BDP. Delež izdatkov se je v Sloveniji

¹ Za podrobnejšo razlago in podatke glej Poročilo o razvoju 2012, Ekonomske izzive 2012 in Ekonomsko ogledalo 7–8/2012 (izbrana tema).

² Delež izdatkov institucionalnega sektorja država v bruto domačem proizvodu je indikator, ki primerja izdatke sektorja država z bruto domačim proizvodom in se uporablja v mednarodnih primerjavah. Izdatki sektorja država ugotavlja SURS na podlagi Eurostatove metodologije Evropskih sistemov računov iz leta 1995 (ESA-95), ki je zaradi potrebe po mednarodni primerljivosti podatkov enotna za vse države članice EU. Po predpisani metodologiji so v sektor država razvrščene vse institucionalne enote, ki so netržni proizvajalci, katerih proizvodi so namenjeni individualni ali kolektivni potrošnji, ki se financirajo iz obveznih dajatev, in vse institucionalne enote, ki se primarno ukvarjajo s preraždeljevanjem narodnega dohodka in bogastva. Sektor država v Sloveniji institucionalno zajema poleg štirih javnofinančnih blagajn (državni in občinski proračuni, obvezno zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje) še javne sklade, med njimi tudi Kapitalsko družbo (KAD) in Slovensko odškodninsko družbo (SOD) ter javne agencije. Metodologija ESA-95 temelji na obračunskem principu, kar pomeni, da vse izdatke zajame v trenutku nastale terjatve in obveznosti, ne glede na to kdaj so plačani.

povečal tudi v letih 2010 (za 1,0 o. t.) in 2011 (za 0,4 o. t.), v povprečju EU pa se je v teh dveh letih že zmanjšal, in sicer za 0,5 o. t. v letu 2010 in za nadaljnjih 1,5 o. t. v letu 2011. V letu 2011 je kar 23 držav zmanjšalo izdatke sektorja država, le Belgija, Ciper, Slovenija in Danska so jih povečale. Slovenija je skupaj z Dansko tudi na vrhu lestvice držav, ki so v obdobju 2008–2011 najbolj povečale relativno izražene izdatke sektorja država, na kar je v Sloveniji poleg rasti izdatkov vplival tudi padec oziroma skromna rast BDP v tem obdobju. Pri tem pa je Danska v predkriznem obdobju beležila visok presežek sektorja država (3,2 %BDP leta 2008), tako da tudi ob precejšnjem povišanju izdatkov v naslednjih letih primanjkljaj ni presegel dovoljene meje 3 % BDP.

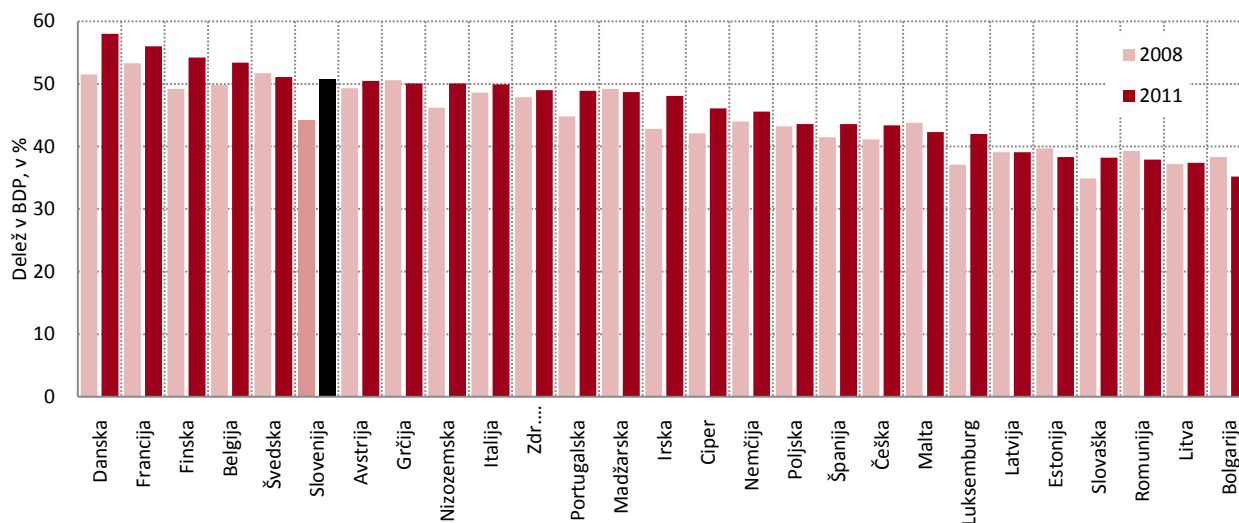
Slika 2: Spremembe v deležu izdatkov sektorja država od leta 2008 do leta 2011, v o. t. BDP, po državah EU

Vir: Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates.

Po velikosti deleža izdatkov sektorja država je bila Slovenija v letu 2008 uvrščena približno na sredino lestvice držav članic EU, do leta 2011 pa se je pomaknila na šesto mesto. Višje relativno izražene izdatke so imele v letu 2011 le Danska, Francija, Finska, Belgija in Švedska. Med državami je zelo velika razlika v velikosti sektorja država, ki se z leti povečuje (v letu 2008 je bil razpon med 34,9 % in 53,3 %, v letu 2011 pa med 35,2 % in 58,0 %).

Slika 3: Delež izdatkov sektorja država, v % BDP, po državah EU

Vir: Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates.

2. Struktura izdatkov sektorja država po namenih

Strukturo prikazujemo s podatki o izdatkih sektorja države po namenih,³ ki so na razpolago za leto 2010, ko so bili izdatki v Sloveniji še nekoliko nižji od povprečja EU.

V obdobju od leta 2008 do leta 2010 ni prišlo le do povečanja skupnega deleža izdatkov, ampak tudi do sprememb v njihovi strukturi. Najbolj se je zaradi rasti števila upokojencev in posledic rasti brezposelnosti povečal delež izdatkov v BDP za socialno zaščito, kar je njihov delež v strukturi celotnih izdatkov sektorja država povečalo, medtem ko se je strukturni delež za nekatere razvojno pomembne izdatke (npr. ekonomske dejavnosti, izobraževanje) znižal.

Tabela 1: Izdatki sektorja država po namenih, v % BDP, Slovenija, 2008–2010

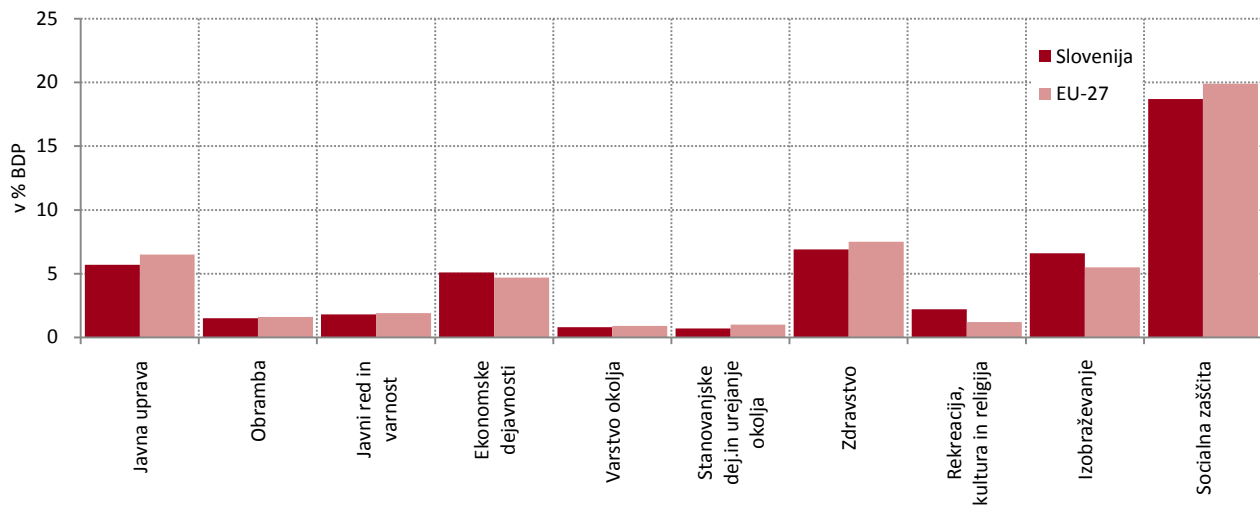
	2008	2009	2010	Razlika 2008-2010
Skupaj	44,2	49,3	50,1	5,9
Javna uprava	5,1	5,7	5,7	0,6
Obramba	1,4	1,5	1,5	0,1
Javni red in varnost	1,6	1,7	1,8	0,2
Ekonomske dejavnosti	4,8	5,2	5,1	0,3
Varstvo okolja	0,8	1,0	0,8	0,0
Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	0,9	0,8	0,7	-0,2
Zdravstvo	6,2	7,1	6,9	0,7
Rekreacija, kultura in religija	1,6	1,8	2,2	0,6
Izobraževanje	6,1	6,5	6,6	0,5
Socialna zaščita	15,9	17,9	18,7	2,8

Vir: Prva objava, SURS, 22. 12. 2011.

V primerjavi z EU so bili relativni izdatki v Sloveniji:

- nižji v javni upravi, stanovanjskih dejavnostih in urejanju okolja, zdravstvu ter socialni zaščiti;
- višji v ekonomskih dejavnostih, rekreaciji, kulturi in religiji ter izobraževanju;
- približno na enaki ravni v obrambi, javnem redu in varnosti ter varstvu okolja.

Slika 4: Izdatki sektorja država po namenih, v % BDP, leto 2010

Vir: Eurostat.

³ Metodologija COFOG.

3. Ekonomska struktura izdatkov

Primerjava izdatkov sektorja država po ekonomski strukturi kaže, da je leta 2011 Slovenija v strukturi izdatkov relativno več sredstev kot v povprečju EU namenila zaposlenim (za 3,2 o. t.), investicijam (za 2,0 o. t.), kapitalskim transferom (za 1,8 o. t.), subvencijam (za 0,2 o. t.) in vmesni potrošnji (za 0,1 o. t.). Relativno manj pa smo v strukturi izdatkov namenili socialnim nadomestilom in podporam v denarju in naravi (za 4,3 o. t.) ter odhodkom za obresti (za 2,1 o. t.).

Tabela 2: Ekonomska struktura izdatkov sektorja država, 2011

	Slovenija		EU-27	
	v % BDP	Struktura	v % BDP	Struktura
Skupaj izdatki sektorja država	50,7	100,0	49,0	100,0
Vmesna potrošnja	6,9	13,7	6,7	13,6
Sredstva za zaposlene	12,8	25,2	10,8	22,0
Socialna nadomestila in podpore	19,8	39,1	21,3	43,4
Bruto investicije	3,6	7,1	2,5	5,1
Kapitalski transferi	2,0	4,0	1,1	2,2
Subvencije	1,3	2,6	1,2	2,4
Odhodki od lastnine	1,9	3,8	2,9	5,9
Drugi odhodki	2,4	4,5	2,5	5,3

Vir: Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates, preračuni UMAR, za Slovenijo podatki SURS, september 2012.

Največ (precej več kot v povprečju EU) se je v obdobju 2008–2011 v Sloveniji povečal delež *socialnih nadomestil in podpor v denarju in naravi*. Povečanje izhaja predvsem iz hitrega naraščanja števila upokojencev, brezposelnih in drugih upravičencev do različnih socialnih transferjev ob sicer restriktivnem usklajevanju transferjev, omejenim z interventnimi zakoni. Povečala sta se tudi delež *sredstev za zaposlene* in delež *vmesne porabe* (oba predvsem zaradi širitve sektorja država). Pomembno so se v tem obdobju zaradi povečanega zadolževanja države povečali tudi relativno izraženi *izdatki za plačilo obresti* (v povprečju evropskih držav je bilo to povečanje minimalno). Relativni izdatki za *kapitalske transferje* so se povečali predvsem v letu 2011, ko so bile izvedene dokapitalizacije NLB in nekaterih podjetij v pretežno državni lasti in opravljeni prevzemi terjatev Slovenskih železnic, dolga javnega podjetja za izgradnjo savskih elektrarn ter izvedena plačila zapadlih poroštev (v povprečju EU se je delež kapitalskih transferjev v tem obdobju zmanjšal). Do leta 2009 se je delež *izdatkov za investicije* v Sloveniji povečeval, v letih 2010 in 2011 pa se je zaradi konsolidacije javnih financ začel zmanjševati. Zmanjšanje deleža investicij v teh dveh letih je bilo sicer večje kot v povprečju EU, delež izdatkov za investicije v letu 2011 pa je bil še vedno višji od evropskega povprečja. V obdobju 2008–2011 se je zmanjšal tudi delež izdatkov za *subvencije*, ki se je v letih 2009 in 2010 sicer povečal zaradi ukrepov za omilitev posledic gospodarske krize, v letu 2011, ko je postopoma prenehala njihova veljavnost, pa upadel.

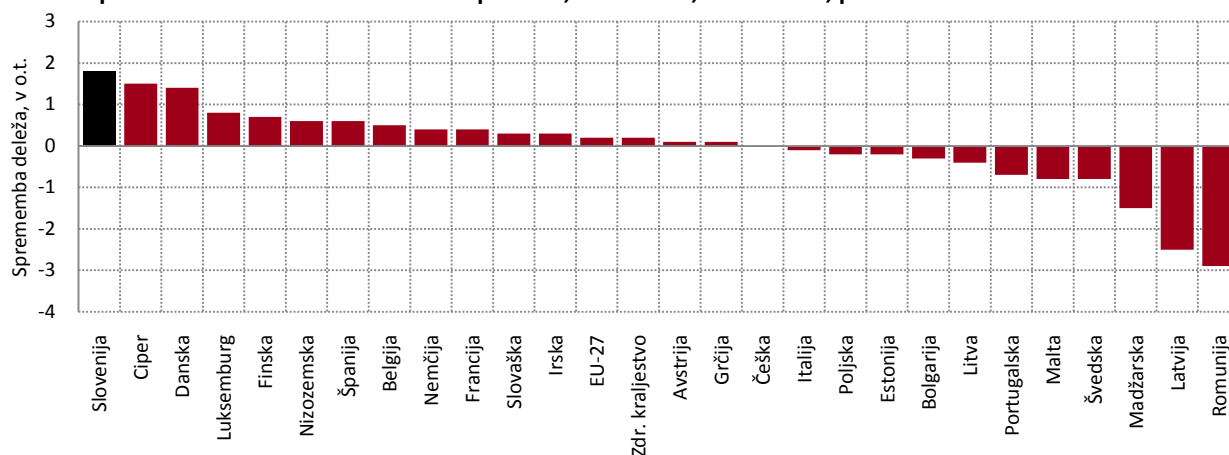
Tabela 3: Delež izdatkov sektorja država, v % BDP

Izdatki sektorja država, v % BDP	Slovenija			EU-27		
	2008	2011	Razlika 2008-2011	2008	2011	Razlika 2008-2011
Skupaj	44,3	50,7	6,4	46,9	49,0	2,1
Vmesna potrošnja	6,0	6,9	0,9	6,5	6,7	0,2
Sredstva za zaposlene	11,0	12,8	1,8	10,5	10,8	0,3
Socialna nadomestila in podpore	16,6	19,8	3,2	19,6	21,3	1,7
Subvencije, odhodki	1,6	1,3	-0,3	1,1	1,2	0,1
Odhodki od lastnine	1,1	1,9	0,8	2,8	2,9	0,1
Kapitalski transferji, odhodki	1,2	2,0	0,8	1,4	1,1	-0,3
Bruto investicije	4,5	3,6	-0,9	2,7	2,5	-0,2
Drugi odhodki	2,2	2,3	0,1	2,3	2,5	0,2

Vir: Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates, preračuni UMAR, za Slovenijo podatki SURS, september 2012.

Slovenija je v obdobju od leta 2008 do 2011 delež sredstev za zaposlene med državami članicami EU povečala najbolj, in sicer za 1,8 o. t. BDP, v povprečju držav EU se je delež povečal za 0,3 o. t. Enajst držav je v tem obdobju deleže znižalo. Na takšno povečanje je v Sloveniji vplivala rast plač v sektorju država v letih 2008 in 2009 (glej tč. 4) in rast zaposlenosti v celotnem obdobju 2008–2011 (glej tč. 5).

Slika 5: Sprememba v deležu sredstev za zaposlene, v o. t. BDP, 2008–2011, po državah EU

Vir: Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates, preračuni UMAR.

4. Plače zaposlenih v sektorju država

Gibanje plač v sektorju država⁴ so v obdobju 2008–2012 močno zaznamovali plačna reforma in varčevalni ukrepi, ki so se zaradi splošnega gospodarskega in javnofinančnega položaja z dopolnitvami sprejemali vse od leta 2009. V sektorju država se je v letu 2008 rast plač močno okrepila in bila tudi višja kot v zasebnem sektorju. Začetek krize je namreč sovpadel z začetkom izvajanja več let načrtovane plačne reforme s ciljem odprave plačnih nesorazmerij med posameznimi poklicnimi skupinami v javnem sektorju, kar je imelo za posledico relativno visoko rast plač prav v obdobju, ko so se plače v zasebnem sektorju že pričele umirjati. Prvi dve četrtini sredstev za odpravo plačnih

⁴ Ker v javni sektor po statistiki nacionalnih računov poleg sektorja država (tvorijo ga enote vključene v blagajne javnega financiranja (državni proračun, proračuni občin, ZPIZ in ZZS), javni zavodi, javne agencije, javni skladi – glede na merilo 50 % financiranja iz javnih virov, in nekatere druge enote), sodijo tudi javne družbe (družbe, nad katerimi ima država nadzor, osnovno merilo nadzora pa je večinski lastniški delež), prikazujemo le podatke o plačah za sektor država.

nesorazmerij sta bili tako izplačani avgusta 2008⁵ in januarja 2009. To je vplivalo na visoko rast plač v letu 2008 (nominalno 10,2 %) in 2009 (7,0 %). Slednja je bila že nekoliko nižja, saj so bili tekom leta sprejeti prvi varčevalni ukrepi, ki so jo deloma zajezili. Sprejemanje dodatnih varčevalnih ukrepov⁶ pa se je zaradi splošnega gospodarskega in javnofinančnega položaja nadaljevalo tudi v letih 2010 in 2011, zato je bruto plača v teh dveh letih le ohranila svojo nominalno vrednost (0,0 %). Junija letos je stopil v veljavo Zakon o uravnoteženju javnih financ (ZUJF), ki je še bolj restriktivno določil plačno politiko sektorja država za letošnje in prihodnje leto. Plače vseh javnih uslužbencev so se junija znižale za 8 %, obenem pa sta se jim izplačali tudi preostali dve četrtini odprave plačnih nesorazmerij (v skupni vrednosti približno 5 % mase plač). V povprečju prvih osmih mesecev je bila zato bruto plača na zaposlenega v sektorju država medletno nižja za 1,6 %, do konca leta pa bo odstotek znižanja še večji.

Tabela 4: Gibanje bruto plače na zaposlenega v sektorju država in zasebnem sektorju, 2005–2012*

Leto, obdobje	Bruto plača na zaposlenega, v EUR		Medletna nominalna rast, v %	
	Sektor država	Zasebni sektor	Sektor država	Zasebni sektor
2005	1.415,62	1.043,32		
2006	1.468,22	1.103,62	3,7	5,8
2007	1.528,76	1.170,26	4,1	6,0
2008	1.684,74	1.261,17	10,2	7,8
2009	1.802,12	1.281,52	7,0	1,6
2010	1.802,12	1.353,41	0,0	5,6
2011	1.801,27	1.388,65	0,0	2,6
2012 jan.-avgust	1.772,29	1.385,81	-1,6	1,0

Vir: SURS. Opomba: * Podatki pred letom 2005 niso razpoložljivi, za leto 2012 obdobje prvih osem mesecev. Zasebni sektor sestavljajo vse ostale enote gospodarstva, ki niso del javnega sektorja.

Slika 6: Rast bruto plače na zaposlenega v zasebnem in državnem sektorju, 2006–2012

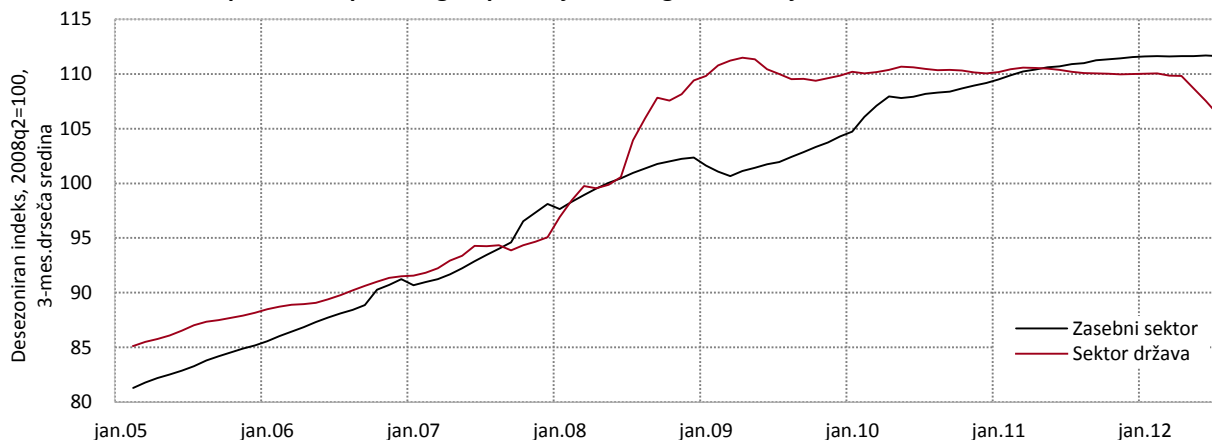

Vir: SURS.

⁵ Prva četrtina je bila izplačana s poračunom od maja 2008 naprej.

⁶ Po treh dogovorih med vlado in sindikati javnega sektorja, sklenjenih v obdobju 2009–2011, je bil maja letos sklenjen nov dogovor** o ukrepih na področju plač, ki skupaj z Zakonom za uravnoteženje javnih financ (ZUJF) podpira uresničevanje rebalansa za letošnje leto. Vlada in socialni partnerji so v obdobju 2009–2011 podpisali tri dogovore, ki so bili realizirani s pripadajočimi aneksi h Kolektivni pogodbi za javni sektor ter s sprejemom treh interventnih zakonov (zadnji od njih kot rezultat dogovora socialnih partnerjev in parlamentarnih strank). Na tej podlagi je bilo premaknjeno izplačilo tretje in četrte četrtine sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij (na obdobje po preseganju 2,5-odstotne gospodarske rasti), v letu 2011 so bila zamrznjena napredovanja na delovnem mestu v višji plačni razred, zaostril se je mehanizem usklajevanja plač z inflacijo, višina regresa za letni dopust je ostala na ravni iz leta 2008, začasno je ukinjeno izplačevanje redne delovne uspešnosti, omejen pa je tudi obseg sredstev za izplačilo povečanega obsega dela. Ukrepi so veljali do konca junija 2012 oz. ponekod do konca letošnjega leta. **Dogovor o ukrepih na področju plač, povračil in drugih prejemkov v javnem sektorju za uravnoteženje javnih financ za obdobje od 1. junija 2012 do 1. januarja 2014 (Uradni list RS št. 38/12) skupaj z Aneksom št. 5 h kolektivni pogodbi za javni sektor (Uradni list RS, št. 40/12).

Slika 7: Raven bruto plače na zaposlenega v primerjavi z drugim četrtletjem 2008

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Javnofinančne konsolidacije v zadnjih treh letih so v skoraj vseh državah EU narekovale restriktivno politiko plač in zaposlovanja v javnem sektorju, ostrina in nabor sprejetih ukrepov pa se med državami precej razlikujeta glede na različno zaostrene položaje javnih financ in razlike v pristopih k reševanju težav. Posledice krize so se v javnih financah članic EU odrazile različno hitro, države pa so skušale javnofinančne vrzeli reševati tudi z zaježitvijo/zmanjšanjem stroškov dela v javnem sektorju. Ponekod so jih zaježili ali celo znižali že v letu 2009, v večini držav pa so se ukrepi na tem področju sprejemali v obdobju 2010–2011, za katero statistični podatki o gibanju plač in števila zaposlenih večinoma še niso objavljeni, zaradi česar njihovi učinki na rast plač in zaposlenost v posameznih državah, ki imajo tudi zelo različne plačne sisteme, še niso znani.

Iz dostopnih analiz izhaja (glej tabelo 5), da so v letu 2009 po ukrepih omejevanja stroškov dela med prvimi posegli v državah, ki jih je kriza najprej in najbolj prizadela oz. so od mednarodnih finančnih organizacij prejele finančno pomoč, kar je še okrepilo pritisk na znižanje njihove javne porabe. V letu 2010 je v sredstva za plače javnega sektorja poseglo že dvanajst članic, ki so z restriktivno politiko plač in zaposlovanja povečini nadaljevale tudi v letu 2011. Najbolj blagi ukrepi so bili v času od začetka krize uvedeni v Franciji, Italiji, Danski in v Združenem Kraljestvu, kjer so ob zniževanju števila javnih uslužbencev plače povečini le zamrznili.⁷ Najostreje so ukrepali v Grčiji, Latviji in Romuniji, kjer so poleg precejšnjega znižanja plač javnim uslužbencem močno znižali še število zaposlenih. Med članicami EU obstaja tudi nekaj izjem, kjer javnofinančna situacija doslej še ni terjala posegov v stroške dela javnega sektorja ali so javnofinančne težave reševali z drugačno kombinacijo ukrepov ekonomskih politik. Tako so se plače javnim uslužbencem v letih 2010 in 2011 nekoliko zvišale v Avstriji, Nemčiji, Finski, Slovaški, Nizozemski in Švedski, število zaposlenih pa so v vseh povečini omejevali le na mehak način.

Ob napovedih zastoja okrevanja evropskega gospodarstva in le počasnega izboljšanja javnofinančnih kazalnikov se varčevalni ukrepi v javnem sektorju precej članic nadaljujejo tudi v letu 2012. Pod vplivom zniževanja javnofinančnih primanjkljajev, h katerim so države zavezane v okviru postopka ugotavljanja presežnega primanjkljaja, je tudi v letih 2012 in 2013 v večini držav EU poleg drugih ukrepov za javnofinančno konsolidacijo načrtovana še nadaljna zavezanost k restriktivni plačni in zaposlovalni politiki javnega sektorja.

⁷ Viri ne navajajo, ali gre v primeru zamrznitve plač le za neuskajevanje plač z inflacijo ali so zamrznjene tudi druge možnosti poviševanja plač (npr. delovna uspešnost, napredovanja, povečan obseg dela).

Tabela 5: Pregled ukrepov glede plač in zaposlovanja v javnem sektorju, članice EU, 2009–2012

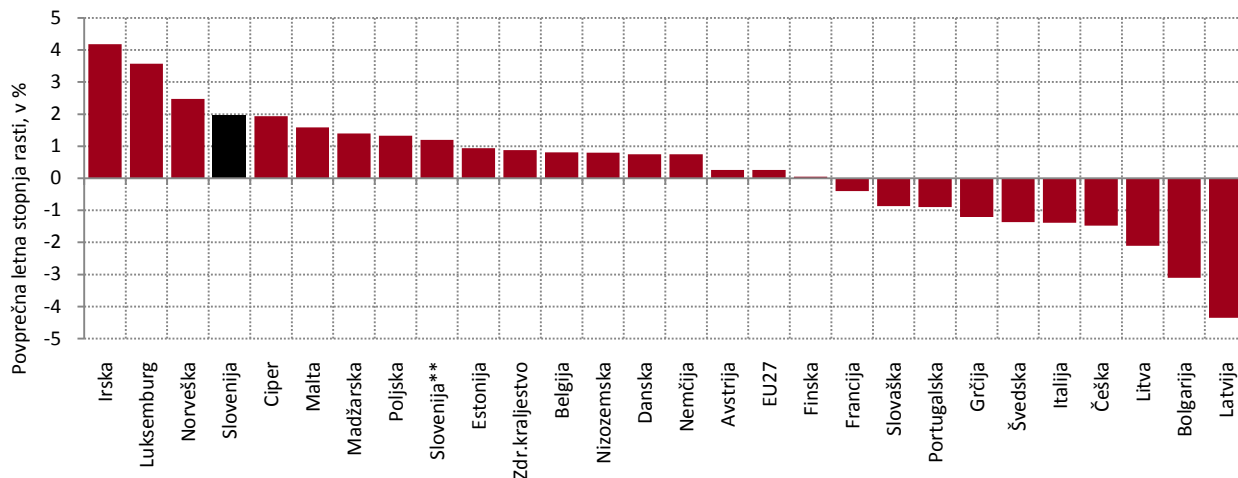
Država	Plače	Zaposlovanje
2009		
Latvija	znižanje plač za 15-30%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Estonija	znižanje plač za 8-10%	zmanjšanje št. javnih uslužbencev za 5%
Litva	znižanje plač za 8-10%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Irska	znižanje neto plač za 5-7%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 12% (od 2008 do 2015)
Madžarska	zamrznitev plač, ukinitve 13. plače	n.p.
Francija	-	zmanjšanje št. javnih uslužbencev za 150 tisoč (od 2008 do 2012)
Belgija, Bolgarija, Grčija, Romunija	zamrznitev plač	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
2010		
Romunija	znižanje plač za 25% in dodatno znižanje bonusov	zmanjšanje št. javnih uslužbencev, le 15% nadomeščanje odhodov
Grčija	znižanje plač za 12-20%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 150 tisoč (od 2011 do 2015), le 20% nadomeščanje odhodov
Irska	znižanje plač za 5-8%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 12% (od 2008 do 2015)
Španija	znižanje plač za 5%	le 10% nadomeščanje
Češka	znižanje plač funkcionarjem za 4%	zmanjševanje števila javnih uslužbencev
Italija	zamrznitev plač, znižanje le najvišjih plač (za 5-10%)	zmanjšanje števila javnih uslužbencev, le 20% nadomeščanje
Portugalska	zamrznitev plač, znižanje plač funkcionarjem (za 5%)	n.p.
Madžarska	zamrznitev plač	zmanjšanje števila zaposlenih v javni upravi za 25% (od 2010 do 2012)
Francija	zamrznitev plač	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 150 tisoč (od 2008 do 2012)
Bolgarija, Estonija	zamrznitev plač	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Nemčija	-	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
2011		
Češka	znižanje plač za 10% (izjema učitelji), znižanje funkc.dodatkov za 10%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Grčija	znižanje dodatkov za 20-50%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 150 tisoč (od 2011 do 2015)
Portugalska	zamrznitev plač, znižanje plač višjih od 1.500€ za 3,5-10%	n.p.
Nemčija	ukinitve 13. plače	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 10 tisoč do leta 2014
Danska	zamrznitev plač, znižanje plač ministrom za 5%	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Slovaška	-	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Združeno Kraljestvo	zamrznitev plač nad 21 tisoč €	zmanjšanje št. javnih uslužbencev za 330 tisoč (do 2014)
Madžarska, Italija, Estonija, Francija, Španija, Bolgarija, Irska in Poljska	zamrznitev plač	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
2012		
Belgija	znižanje plač ministrom za 5%	-
Portugalska	zamrznitev plač, ukinitve 13. in 14. plače	n.p.
Nemčija	-	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 10 tisoč do leta 2014
Združeno Kraljestvo	zamrznitev plač nad 21 tisoč €	zmanjšanje števila javnih uslužbencev za 330 tisoč (do 2014)
Luksemburg	le delna uskladitev plač	omejeno zaposlovanje v javni upravi
Finska	-	zmanjšanje števila javnih uslužbencev
Madžarska, Danska, Italija, Francija, Irska, Grčija, Ciper	zamrznitev plač	zmanjšanje števila javnih uslužbencev

Vir: A cuts watch brief (2011), Bashing public sector wages and public sector jobs (2010), Budget goes further than agreement (2011), EU Austerity: Country by country (2011), Giordano (2011), Glassner (2010), Industrial Relations in Europe (2011), O'Farrell (2010), Parry (2011), Pregled ukrepov in reform za naslavljanje finančne in ekonomske krize – po državah (2012).

5. Zaposlenost v sektorju država

Rast zaposlenosti v sektorju država se v obdobju 2008–2011 v Sloveniji ni umirila. Od 154,2 tisoč zaposlenih v letu 2008 se je povečala na 163,4 tisoč zaposlenih v letu 2011. Delno je na povečanje v letu 2011 vplivalo tudi to, da je bil v tem letu v sektor država statistično zajet del Slovenskih železnic (SŽ) s 3.700 zaposlenimi, ki je bil prej evidentiran izven sektorja država.

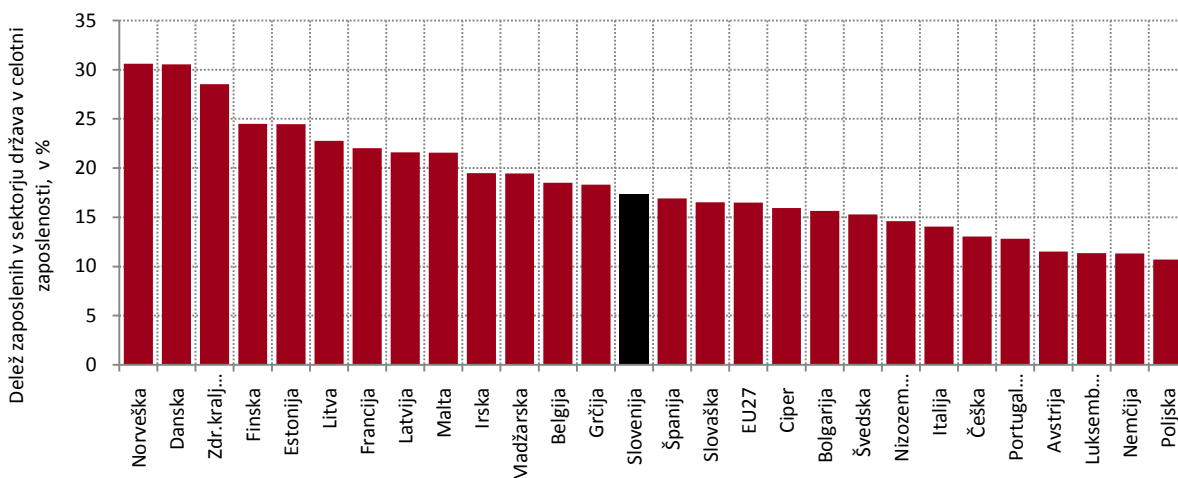
Slika 8: Rast zaposlenosti v sektorju država, v %, 2008–2011, * po državah EU

Vir: Eurostat (zaposlenost po nacionalnih računih v 1.000 osebah) in LABORSTA za Estonijo, Irsko, Avstrijo, Poljsko, Združeno kraljestvo (zaposlenost po različnih virih), SURS (objava sept. 2012) za Slovenijo za leto 2011; EU27 po izračunu UMAR. Opombe: Obdobje 2008–2010 za EU27, Nemčijo, Švedsko, Bolgarijo, Estonijo, Irsko, Avstrijo, Poljsko in Združeno kraljestvo. ** Slovenija brez upoštevanja Slovenskih železnic (3.700 zaposlenih) v sektorju država v letu 2011.

V letih pred krizo 2001–2008 je bila povprečna letna rast zaposlenosti v sektorju država 1,8-odstotna. V obdobju 2008–2011 je skupaj z vplivom zajetja SŽ v sektor država dosegla 2,0 %; če v letu 2011 izločimo ta vpliv, pa je bila nekoliko nižja, in sicer 1,2-odstotna. Rast zaposlenosti je bila bistveno višja kot v povprečju v državah EU, kjer je bila v obdobju 2008–2010 v povprečju leta le 0,3-odstotna. V povprečju treh let pa je kar 10 držav EU zabeležilo znižanje zaposlenosti (Latvija, Bolgarija, Litva, Češka, Bolgarija, Švedska, Grčija, Portugalska, Slovaška, Francija).

Slika 9: Delež zaposlenih v sektorju država v celotni zaposlenosti, v %, leto 2011, * po državah EU

Vir: Eurostat (zaposlenost po nacionalnih računih v 1.000 osebah) in LABORSTA za Estonijo, Irsko, Avstrijo, Poljsko, Združeno kraljestvo (zaposlenost po različnih virih), SURS (objava sept.2012) za Slovenijo za leto 2011; EU27 po izračunu UMAR. Opombe: Slovenija (upoštevan podatek za leto 2011, v katerem so bile v sektor država vključene še Slovenske železnice; brez SŽ bi znašal delež sektorja država 16,9 %); * Leto 2010: EU27, Nemčija, Švedska, Bolgarija, Estonija, Irsko, Avstrijo, Poljsko in Združeno kraljestvo; leto 2009: Portugalska, Švedska, Španija.

Ob relativno visoki rasti zaposlenosti v sektorju država in hkratnem padanju zaposlenosti v zasebnem sektorju se je v obdobju 2008–2011 v Sloveniji povečal tudi delež zaposlenih v sektorju država v celotni zaposlenosti, in sicer s 15,4 % na 17,3 %, torej za skoraj 2 o. t. (oziroma na 16,9 %, če v letu 2011 ne bi upoštevali zajetja SŽ). Tudi v povprečju EU se je delež zaposlenosti v sektorju država od leta 2008 povečal, vendar manj kot v Sloveniji (do leta 2010 za 0,5 o. t. oziroma na 16,5 %). V letu 2010 je bila tako Slovenija po deležu zaposlenih v sektorju država že na povprečju EU, podatek za leto 2011 pa je še nekoliko višji (deloma tudi zaradi SŽ).

Mednarodne primerjave zaposlenosti v dejavnostih javnih storitev, ki poleg sektorja država zajemajo tudi koncesionarje in čisti zasebni sektor, pa kažejo, da Slovenija zaostaja za povprečjem EU27 (glej Ekonomsko ogledalo 7–8/2012). Za razliko od večine evropskih držav je namreč za Slovenijo značilno, da se večji del javnih služb še vedno izvaja v javnih zavodih, ki so upravljalno vezani na državo ali občino in spadajo v sektor država.

Zadovoljevanje vse večjih potreb in pričakovanj prebivalstva zlasti glede storitev predšolskega varstva, zdravstva in socialnega varstva je tako v Sloveniji še vedno povezano predvsem s širitvijo ponudbe in rastjo zaposlenosti v javnih zavodih. Sedanje omejevanje zaposlovanja in krčenje zaposlenosti v sektorju država v naslednjih letih pa bo imelo tudi bistveno večje negativne posledice na preskrbljenost prebivalstva s storitvami javnih služb kot v državah, kjer se je določen del ponudbe in povpraševanja, ob ustrezni regulaciji, nadzoru in javnem sofinanciranju, prenesel tudi na zasebnike.